

Begrippen

ADAS:

Advanced Driver Assistance Systems, geavanceerde rijhulpsystemen zoals lane-assist, adaptive cruise control en andere actieve veiligheidssystemen.

Begrip Code 78:

Code op het rijbewijs dat alleen automatisch voertuigen met rijbewijs B mogen worden bestuurd. Dit ontstaat wanneer wordt afgereden in een automatisch voertuig.

EV:

Elektrisch voertuig, per definitie altijd uitgerust met een automaat.

Klimaat- & coalitieakkoord¹

'Streven naar 100% emissieloze nieuwverkoop van personenauto's in 2030'

'Het streven is dat uiterlijk in 2030 alle nieuwe auto's emissieloos zijn'

Les Elektrisch:

Het project Les Elektrisch is een initiatief van het Gelders Energieakkoord (GEA) en mede mogelijk gemaakt door Provincie Gelderland. Het doel van het project is rijdschoolhouders te enthousiasmeren, informeren en ondersteunen in de transitie naar elektrisch rijden, o.a. door persoonlijke ondersteuning, evenementen, webinars en beschikbaar stellen van rekentools en praktijkervaringen. Met medewerking van de BOVAG, VRB en VER.

"Versneld op weg naar volledig emissieloze rijlessen in 2030 door onderzoek naar alternatieven voor code 78"

Project Les Elektrisch is in 2021 diep in de dagelijkse praktijk van rijdscholen gedoken en heeft met een aantal GEA leden gewerkt aan de ambitie om meer rijdscholen les te laten gaan geven in een elektrische auto en voor meer leerlingen die les gaan nemen bij deze rijdscholen. Doel: het terugdringen van CO₂ uitstoot. Enerzijds direct, via les-kilometers die zonder uitstoot worden afgelegd. Anderzijds indirect - maar veel belangrijker nog - doordat leerlingen die rijles hebben gehad in een EV na het behalen van hun rijbewijs ook in een EV willen blijven rijden.

In heel Nederland rijden slechts ~100 (0,83%) volledig elektrische lesauto's. In Gelderland zijn dat er maar 15². Dit staat in schril contrast met het aantal nieuwverkopen van elektrische auto's in Nederland, wat 19,8% is. Een grote groep rijdschoolhouders erkent het belang van verduurzaming van de branche en wil ook graag verduurzamen. Onderzoeken van zowel de provincie Gelderland zelf in het voortraject van dit project, de Hogeschool van Arnhem & Nijmegen (HAN), de Vereniging Elektrische Rijders, RijdschoolPro en enquêtes tijdens Les Elektrisch evenementen (webinars en roadshow) onderschrijven de ambitie van de rijdschoolhouder om te verduurzamen.

Tegelijk blijkt uit dezelfde praktijk dat een automatisch rijbewijs niet in trek is. En laat een EV nou altijd een automatisch zijn.

Weliswaar is het aantal automatisch rijbewijzen sinds 2015 verdubbeld³, maar met ruim 3% is dat slechts een klein aandeel in de markt. En dat terwijl het marktaandeel automatisch geschakelde auto's (2021: 61%⁴) al jaren groeit. Met andere woorden, een automatisch rijbewijs is voor veel beginnende bestuurders helemaal geen onderwerp, maar ook voor hen geldt dat een automatisch steeds meer de norm wordt.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/auto/overheid-stimuleert-milieuvriendelijker-rijden>

² Onderzoek Les Elektrisch 2022 ³ CBR 2021 ⁴ BOVAG 2022

Achterliggende probleemstelling: Verouderde regelgeving en kosten vertragen verduurzaming

Onbedoeld tegengesteld beleid belemmert de versnelde verduurzaming via elektrische rijlessen en daarmee de verduurzaming van de Nederlandse personenwagen vloot vanaf de bron. Zowel Europa als onze nationale overheid willen duurzame mobiliteit stimuleren, onder meer door elektrisch rijden aantrekkelijk te maken. Vast blijven houden aan het automaat rijbewijs, en daarmee code 78, belemmert rij scholen echter om volledig elektrische lesauto's in te zetten. Een deel van rij schoolhouders ziet het belang van elektrisch rijden wel en interesseert zich in het onderwerp, maar acht het nog niet haalbaar door o.a. deze regelgeving en kosten. Zo heerst de perceptie dat het hebben van een elektrische lesauto economisch niet haalbaar zou zijn omdat er -door code 78- niet voldoende animo is voor automaat lessen. En daarmee de elektrische lesauto niet rendabel ingezet zou kunnen worden. Daar wringt de schoen om in het huidige aanbod van de branche duurzame veranderingen door te voeren. Een gemiste kans om elke aspirant bestuurder al vroeg kennis te laten maken met elektrisch rijden en verduurzaming met de paplepel in te geven, er wordt niet ingespeeld op het aanleren van duurzaam mobiliteitsgedrag.

Verborgen CO₂ besparingspotentieel wordt niet benut

Bovenstaande is daarmee ook een gemiste kans voor een direct CO₂ besparingspotentieel: wanneer in de provincie Gelderland alle brandstof-automaten in de branche vervangen worden voor een elektrisch variant levert dit 2,1Kton⁵ CO₂ op per jaar. De indirecte besparing loopt zelfs op tot 9,4Kton⁵ per jaar, dit ontstaat wanneer 5% van aspirant bestuurders besluit elektrische (deel)auto's te gaan rijden na het behalen van het rijbewijs. Het lessen in een EV kan daaraan bijdragen, door de opgedane ervaring.

Brandstof-schakel-leerling krijgt EV niet direct van zijn plek

Uit de praktijk van bij Les Elektrisch aangesloten rij schoolhouders blijkt dat de gemiddelde leerling die het rijbewijs heeft gehaald in een schakelauto een elektrische auto (automaat) zonder toelichting niet van zijn plek krijgt. Of verrast wordt door het hoge koppel en vermogen van een EV. Een leerling die een automaat rijbewijs heeft, mag andersom niet in een schakelauto rijden. Ook die heeft een truc niet geleerd: het schakelen. Zo houdt code 78 versnelling van verduurzaming tegen en creëert het tegelijk situaties voor afgereden schakel-bestuurders die je wilt voorkomen.

Oplossingsrichtingen voor de praktijk

Kan een systeem zoals het 'Duitse model' verduurzaming van de branche versnellen?

In Duitsland heeft men vorig jaar een alternatieve aanpak voor de rijopleiding ingevoerd. Het 'Duitse model' leert een aspirant bestuurder vanaf zijn eerste rijles rijden in een voertuig met een automatische transmissie (waarbij gestimuleerd moet

worden dat rij schoolhouders hierbij zo veel mogelijk voor een EV kiezen). Uit onderzoek en ervaring blijkt dat aspirant bestuurders minder rijles nodig hebben omdat één specifieke (veelal als ingewikkeld ervaren) handeling van uitvoering van de rijtaak verandert: het schakelen. De sterke verwachting is dat aspirant-bestuurders eerder het voertuig beheersen en er meer tijd is om aandacht te besteden aan leren anticiperen in het verkeer, daarbij geholpen door de vele aanwezige Advanced Driver Assistance Systems in nieuwe auto's waaronder in bijna alle EV's.

In het 'Duitse model' volgt een aspirant-bestuurder na het behalen van het automaat rijbewijs minimaal 10 x 45 minuten een module waarin ze uitsluitend leren schakelen. Deze module kan worden gevolgd bij gecertificeerde rij scholen. Hiervoor zijn gezamenlijke afspraken tussen branche en overheid nodig, waarvoor het creëren van draagvlak in de branche belangrijk is. De praktijk van het Gelderse Les Elektrisch toont op kleine schaal aan dat leerlingen in een (elektrische) automaat minder rijlessen nodig hebben, waardoor de totale kosten voor een schakel-rijbewijs dus ongeveer gelijk uit kunnen komen.

6 pijlers voor het versnellen van elektrisch lessen

Om te toetsen of dit Duitse model in Nederland haalbaar is, is extra onderzoek in de praktijk nodig, bijvoorbeeld via een landelijke pilot. Door een aantal oplossingen door te voeren is onderzoek naar- en praktijkervaring opdoen met bijvoorbeeld het Duitse model mogelijk. Les Elektrisch zet het op rij.

1. Code 78 heroverwegen

Het omzetten van Code 78 naar het Duitse Model - of in ieder geval het Duitse model stimuleren - zorgt voor snellere adaptatie van elektrisch rijden.

Argumenten:

- Door code 78 af te schaffen dan wel het Duitse model in te voeren zal de drempel voor rij schoolhouders om te investeren in elektrische lesauto's verlaagd worden, omdat deze dan meer en daarmee economisch haalbaar ingezet kunnen worden.
- Schakelauto's behoren nog niet per direct tot het verleden, de vraag naar schakel rijbewijzen zal dus wel blijven. Met het Duits model blijft er dan een mogelijkheid deze doelgroep te bedienen. Tegelijk is de verkooptrend de laatste jaren omgekeerd, er komen steeds meer nieuwe en gebruikte automaten bij. Dit vraagt in het kader van verduurzaming om een omslag in denken en doen: onderzoeken hoe ondanks code 78 het elektrisch lessen interessanter kan worden.

⁵ Vooronderzoek Les Elektrisch / Provincie Gelderland 2020

⁶ Vooronderzoek Les Elektrisch / Provincie Gelderland 2022

2. Verkeersveiligheid- & rijvaardigheid onderstrepen

De elektrische (les)auto kan positief bijdragen aan zowel de verkeersveiligheid als (het aanleren van) de rijvaardigheid.

Argumenten:

- Leren autorijden in een automaat maakt de uitvoering van de rijtaak eenvoudiger. De kandidaat kan meer aandacht besteden aan het veilig uitvoeren van andere rijtaken en verkeersinzicht en leert daardoor sneller en beter autorijden. Hierdoor wordt eerder meer aandacht besteed aan de verkeersveiligheid en het inschattingsvermogen in het verkeer neemt toe. Eventueel leren schakelen is dan ook makkelijker, omdat het verkeersinzicht al is aangeleerd. Hierdoor neemt de verkeersveiligheid uiteindelijk ook toe. Diverse rij scholen adverteren hier al mee⁷.
- Inzicht: bij een regulier rijbewijs moet leren schakelen wel bij de start van rijlessen worden geleerd, omdat anders de auto niet te berijden is. Hierdoor wordt – zeker in het huidige verkeer – veel extra stress op de leerling gelegd. De praktijk: de leerling is met de techniek bezig, minder met de verkeerssituatie. Starten met een automaat -EV- neemt die drempel weg;
- Metten is weten. In Duitsland is het nu zo geregeld, dat leerlingen die na het automaat rijbewijs toch nog de schakelmodule willen afleggen, code 197 op het rijbewijs krijgen. Hiermee kan de komende jaren de bijdrage aan de verkeersveiligheid worden gemeten: hoeveel ongelukken hebben plaatsgevonden in bepaalde leeftijdsgroepen, met welk soort auto's en met welk rijbewijs. De verwachting is dat de verkeersveiligheid zal toenemen door te leren rijden in een EV (ADAS, automaat), er is echter geen manier om dit te meten. Via code 197 is dit wel mogelijk. Onderzocht moet worden of dit in Nederland ook wenselijk is.

3. Inzicht geven in daadwerkelijke kosten en marktontwikkelingen

Volledig elektrische auto's zitten nog niet op het prijsniveau van een brandstof auto. Het verschil in de aanschafprijs schrikt zowel rij schoolhouders als aspirant-bestuurders af om er een aan te schaffen dan wel te leasen. Echter, de kosten voor een elektrische (les)auto zijn over de gehele gebruiksperiode (TCO, 'total cost of ownership'), al wel lager.

Oplossingsrichtingen:

- Rij schoolhouders kunnen via de Les Elektrisch TCO Calculator realistisch inzicht krijgen in de daadwerkelijke kosten van een EV over de totale looptijd, rekening houdend met alle kosten van een lesauto.
- Er wordt gewerkt aan een regionaal pilot project in Gelderland waarbij, na het behalen van het rijbewijs, de leerling de mogelijkheid krijgt tegen gereduceerde kosten gebruik te maken van een elektrische deelauto. Onderzocht wordt of hierdoor mogelijk geen oude vervuilende auto wordt aangeschaft.

En of de kosten van een EV hierdoor voor een net afgereden bestuurder aantrekkelijk en haalbaar zijn.

Deze pilot wordt onder regie van het project Les Elektrisch uitgevoerd.

- Verkoopcijfers over 2021⁸ laten zien dat 61% van alle nieuwverkopten met automaat (inclusief 6% CVT) zijn uitgerust⁹. Dit aantal is al jaren stijgende. Ook in de tweedehands markt is het aantal automaten stijgende. Bovendien hebben autofabrikanten in 2021 massaal ingezet op de verkoop van EV, nieuwe modellen zijn vanaf 2025 veelal EV of er komt een EV-variant aan. Elke EV is een automaat. Het streven is dat er vanaf 2030 alleen nog emissieloze auto's nieuw te koop zijn¹⁰ - vooralsnog allemaal EV's.
- Door middel van o.a. deelconcepten zorgen dat elke rij schoolhouder toegang kan krijgen tot een elektrisch lesauto om deze in de praktijk te proberen.

4. Stimuleren van interesse in automaat-rijlessen

Dit komt neer op het ontbreken van vraag uit de markt. Het zorgt bij rij schoolhouders voor terughoudendheid omdat minder klanten vragen om rijles in een EV of een brandstof automaat.

Uitdagingen:

- In veel gevallen besluiten ouders over het rijbewijs van hun kinderen en financieren zij dit. Een automaat rijbewijs wordt over het algemeen gezien als 'geen echt rijbewijs' door ouders - en daarmee de leerlingen. Men heeft veelal nog geen zicht op wat de nabije toekomst brengt (zie 1a en 1b) en wat comfortabel(er) is (zie 2a en 2b). Leerlingen zijn ook terughoudend omdat ze in alle auto's van vrienden, bekenden, familieleden e.d. willen kunnen rijden.
- Rijden in een automaat heeft wel degelijk een toegevoegde waarde: rij schoolhouders geven aan dat de drukte in het verkeer voor elke leerling enorm is toegenomen de laatste decennia. Door de druk te verminderen via les in een elektrische lesauto wordt voor elke aspirant bestuurder rust, overzicht en vertrouwen gecreëerd. Dit komt ook de verkeersveiligheid sterk ten goede. Deze toegevoegde waarde is nu echter nog onderbelicht.
- Omzetten van het imago van een automaat-rijbewijs via een gerichte communicatiestrategie. Het truttige imago hiervan dient in perspectief te worden gesteld van o.a. '2030': gemak, duurzaam, ondersteund (via ADAS) en luxe gevoel.
- Elke leerling -ongeacht type rijbewijs- tijdens de rijopleiding kennis laten maken met elektrisch rijden, dus minimaal een X aantal lessen in een elektrische lesauto.

⁷ Onderzoek HAN 2021 ⁸ BOVAG 2022 ⁹ RAI Vereniging 2021 ¹⁰ Klimaat Akkoord

5. Branche breed draagvlak creëren

De rijsschoolbranche is gefragmenteerd georganiseerd. Er bestaan 6 brancheorganisaties die gezamenlijk 60 procent van de markt vertegenwoordigen. Deze zijn vooralsnog niet onderling verbonden of georganiseerd. Daarnaast zijn ZZPers over het algemeen niet aangesloten bij een brancheorganisatie.

Randvoorwaarden voor draagvlak:

- Breed draagvlak zorgt ervoor dat met het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat constructieve gesprekken kunnen worden gevoerd over nader onderzoek naar de haalbaarheid van bijvoorbeeld het Duits model. Dit is een randvoorwaarde vanwege de kwaliteit en toetsingscriteria die het Duitse Model vraagt van de branche. Invoering van de 'collegiale toets' kan hierbij bijvoorbeeld goed worden benut
- Sturen op een georganiseerde en door zowel de wetgever als branche gedragen pilot van groot belang. Een dergelijk top-down benadering geeft vertrouwen. Positieve resultaten zullen het draagvlak vergroten en eensgezindheid op dit thema in de branche creëren.

6. Noodzaak tot informeren

Onwetendheid is nog altijd een grote factor, zowel bij rijsscholen als bij aspirant-bestuurders. Door hen te stimuleren met kennis over en ervaring in elektrische auto's zal de balans op den duur omslaan naar de kant van EV.

Oplossingsrichtingen:

- Zorg voor inhoudelijke uitbreiding en fysieke opschaling van de het project Les Elektrisch naar heel Nederland, specifiek gericht op voorlichting en faciliteren van rijsscholen, laagdrempelige instap voor rijsscholen en een stevige incentive voor aspirant bestuurders om na het behalen van het rijbewijs de keuze te maken voor elektrische mobiliteit. Dit kan worden uitgebreid door in de communicatiestrategie te sturen op sociale normstelling, een effectief middel om gedragsverandering in gang te zetten. Elektrisch rijden zal immers vanaf nu blijven groeien.
- De huidige generatie Z, de rijbewijs-kandidaten van nu, zijn in zeer grote mate betrokken bij het oplossen van klimaatproblemen. Zij staan dan ook - meer dan vorige generaties - voor het maken van duurzame keuzes. Echter is er het risico dat zij nog door oudere generaties beïnvloed worden om minder duurzame keuzes te maken. Daarmee is de urgentie om nú te gaan starten met het informeren over en stimuleren van rijlessen in EV nog meer opportuun.

Ondersteunende cijfers

	Geregistreerde rij scholen (instructeurs) Gelderland	898
	Waarvan ZZP	688
	Waarvan de mogelijkheid tot volledig elektrisch lessen ¹¹	<1%
	Aandeel elektrische lesauto's (% van totale Nederlandse (les) wagenpark)	
	Nieuwverkopende elektrische auto's in Nederland, incl. (plug-in) hybrides ¹²	29.8%
	Waarvan volledig elektrisch ¹³	19,8%
	Elektrische lesauto's, incl. (plug-in) hybrides	6% (500)
	Waarvan volledig elektrisch les auto	<1%
	Richting 100% automatisch	
	Aantal nieuwverkopende met automatisch Nederland 2021	61%
	Klimaatakkoord: Streven aantal nieuwverkopende emissieloos 2030	100%
	Verwacht aandeel EV's in totale wagenpark 2030 in Gelderland ¹⁴	30%
	Gemiddelde leeftijd auto Nederlandse wagenpark	11 jaar (nu: 2022)
	Gemiddelde gebruiksduur e/o bezit lesauto rij school	5 jaar
	Stijging marktvraag automatisch-rijbewijzen	
	Aantal automatisch-rijbewijzen 2015	1,7 procent
	Aantal automatisch-rijbewijzen 2020 t/m oktober	3,4 procent
	Directe CO₂ besparing Gelderland bij Duits Model (minimaal 10 lessen in een EV)	
	1 automatisch lesauto wisselen voor EV, CO ₂ besparing per jaar	10.4 ton
	210 rij scholen met personeel wisselen automatisch voor EV	2.1 Kton
	Potentiële indirecte CO₂ besparing Gelderland bij Duits Model	
	5% jaarlijkse nieuwe bestuurders kiest voor EV i.p.v. brandstof	9,4 Kton CO ₂ besparing p/j
	Aantal potentiële aspirant-bestuurders provincie Gelderland	
	(13 tot en met 17 jarigen: groep die rijbewijs gaat halen binnen vijf jaar)	122.500 inwoners ¹⁷

¹¹ Onderzoek Les Elektrisch 2022

¹³ RVO december 2021

¹² RVO december 2021

¹⁴ Nationale ambitie is 27% gemiddeld in Nederland

Call to action nationaal beleid: onderzoek en test mogelijkheden om ondanks code 78 verduurzaming van de branche te versnellen

De toekomst is elektrisch - dus automatisch. De belangrijkste call to action: onderzoek onder welke voorwaarden en ondanks code 78 de verduurzaming van de Nederlandse rijjschoolbranche een steile vlucht kan nemen.

Auto's rijden vanaf de aankoop vele jaren op de Nederlandse wegen. Elke keuze nu voor een duurzame variant werkt dus ook langjarig door. Door nu in te zetten op verduurzaming vanaf de bron - de rijles - wordt verduurzaming van het Nederlandse wagenpark indirect versneld. Ook dit vereist gedegen onderzoek, maar ook nadrukkelijk het testen van nieuwe modellen in de praktijk.

Door te focussen op het afschaffen of anders interpreteren van code 78 (waarbij de verkeersveiligheid en rijvaardigheid worden onderstreept), het transparant maken van de kosten en actief communiceren over de voordelen van elektrisch lessen

ontstaat er een palet aan oplossingen die de noodzaak van elektrisch lessen onderstrepen. En het rechtvaardigen om te onderzoeken of invoering van het Duitse Model bijdraagt aan de duurzame mobiliteitskeuze door de generatie Z. Er is geen tijd te verliezen.

"Kortom, verduurzaming van het autoverkeer aanpakken bij de bron. Met gedegen onderzoek naar de resultaten."

Voor geïnteresseerden is een uitgebreide versie van dit whitepaper beschikbaar via **www.leselektrisch.nl**

